

**У К А З
ПРЕЗИДЕНТА УКРАЇНИ**

**Про Національну програму
правової освіти населення**

З метою підвищення рівня правової освіти населення, створення належних умов для набуття громадянами правових знань, а також забезпечення їх конституційного права знати свої права і обов'язки
п о с т а н о в л я ю:

1. Затвердити Національну програму правової освіти населення (далі - Програма), що додається.

2. Витрати на реалізацію заходів із забезпечення виконання Програми здійснювати за рахунок коштів державного бюджету в межах асигнувань, передбачених для відповідних міністерств, інших центральних органів виконавчої влади, які визначені відповідальними за виконання цих заходів.

Раді міністрів Автономної Республіки Крим, обласним, Київській та Севастопольській міським державним адміністраціям вживати заходів до виділення в установленому порядку з місцевих бюджетів коштів на реалізацію заходів із забезпечення виконання Програми.

3. Кабінету Міністрів України привести свої рішення у відповідність із цим Указом.

Президент України

Л. КУЧМА

м. Київ, 18 жовтня 2001 року
N 992/2001

ЗАТВЕРДЖЕНО
Указом Президента України
від 18 жовтня 2001 року N 992/2001

**НАЦІОНАЛЬНА ПРОГРАМА
правової освіти населення**

1. Загальні положення

Становлення України як демократичної, правової держави, формування засад громадянського суспільства зумовлюють

необхідність підвищення рівня правової культури населення.

Потребують вирішення на державному рівні питання дальшого розвитку правосвідомості населення, подолання правового нігілізму, задоволення потреб громадян у одержанні знань про право. Це може бути забезпечено, насамперед, шляхом удосконалення правової освіти населення.

Національна програма правової освіти населення (далі - Програма) передбачає дальше створення необхідних умов для набуття широкими верствами населення правових знань та навичок у їх застосуванні, забезпечення доступу громадян до джерел правової інформації, а також визначає основні напрями правоосвітньої діяльності та першочергові заходи щодо їх реалізації.

Метою Програми є підвищення загального рівня правової культури та вдосконалення системи правової освіти населення, набуття громадянами необхідного рівня правових знань, формування у них поваги до права.

Основними завданнями Програми є:

підвищення рівня правової підготовки населення, насамперед учнівської та студентської молоді, громадян, які перебувають на державній службі, обрані народними депутатами України, депутатами місцевих рад, викладачів правових дисциплін та журналістів, які висвітлюють правову тематику;

створення належних умов для набуття громадянами знань про свої права, свободи і обов'язки;

широке інформування населення про правову політику держави та законодавство;

забезпечення вільного доступу громадян до джерел правової інформації;

вдосконалення системи правової освіти населення, збереження та розвиток вітчизняних традицій у цій сфері.

Мету Програми передбачається досягти шляхом:

утвердження гуманістичних правових ідей, загальнолюдських та національних правових цінностей, високих моральних засад у суспільному житті;

визнання правової освіти населення одним із основних чинників формування високої правосвідомості і правової культури окремих громадян та всього суспільства;

активної участі в організації і здійсненні заходів із правової освіти населення органів виконавчої влади, органів місцевого самоврядування, об'єднань громадян, навчальних та культурних закладів, наукових установ, міжвідомчих координаційно-методичних рад з правової освіти населення,

видавництв та видавничих організацій, засобів масової інформації та поєднання комплексу заходів у сфері правової освіти, що здійснюються цими органами, організаціями, закладами і установами;

органічного поєднання правової освіти із загальною середньою, професійно-технічною і вищою освітою;

розроблення сучасної методологічної бази для реалізації усіх напрямів і форм правоосвітньої діяльності;

надання правової освіти навчальними закладами як державної, так і інших форм власності, на платній або безоплатній основі;

поліпшення умов для здійснення творчої, благодійної та іншої суспільнокорисної діяльності у сфері правової освіти;

залучення громадян до участі в удосконаленні системи правової освіти;

сприяння самоосвіті населення з питань права і держави;

забезпечення відкритості правової інформації, доступу всіх верств населення до її джерел;

систематичного і безперервного поширення серед населення знань про право і державу, в тому числі шляхом оприлюднення в офіційних виданнях, інших засобах масової інформації нормативно-правових актів, видання офіційних збірників актів законодавства та коментарів до них, широкого розповсюдження правової літератури;

безпосередньої участі юристів у поширенні правових знань;

всебічного міжнародного співробітництва з питань правової освіти.

Реалізація Програми сприятиме:

підвищенню рівня правової культури як окремих громадян, так і суспільства в цілому;

формуванню у громадян поваги до права, гуманістичних правових ідей, загальнолюдських та національних правових цінностей, а також подоланню правового нігілізму;

поліпшенню якості підготовки викладачів правових дисциплін та підвищенню ефективності викладання цих дисциплін у загальноосвітніх, професійно-технічних, вищих навчальних закладах і закладах післядипломної освіти;

підвищенню рівня правової поінформованості населення.

II. Основні напрями реалізації Програми

Правова освіта населення полягає у здійсненні комплексу заходів виховного, навчального та інформаційного характеру, спрямованих на створення належних умов для набуття громадянами обсягу правових знань та навичок у їх застосуванні, необхідних для реалізації громадянами своїх прав і свобод, а також виконання покладених на них обов'язків.

Правова освіта є складовою частиною системи освіти і має на меті формування високого рівня правової культури та правосвідомості особи, її ціннісних орієнтирів та активної позиції як члена громадянського суспільства.

Надання правової освіти має здійснюватися в усіх дошкільних, загальноосвітніх, професійно-технічних, вищих навчальних закладах і закладах післядипломної освіти.

Початкова правова освіта здобувається у дошкільних навчальних закладах, де дітям надаються початкові знання про норми поведінки, формуються навички їх дотримання, виховується повага до батьків, вихователів, ровесників, людей похилого віку тощо.

У дошкільних навчальних закладах правове навчання і виховання здійснюється на основі програм, рекомендацій і методичних вказівок, які затверджуються Міністерством освіти і науки України за погодженням з Міністерством юстиції України.

Надалі правова освіта надається загальноосвітніми, професійно-технічними, вищими навчальними закладами і закладами післядипломної освіти.

Обсяг і зміст обов'язкового курсу з правознавства визначається для загальноосвітніх навчальних закладів - потребою суспільства у вихованні правосвідомого громадянина, а для професійно-технічних, вищих навчальних закладів і закладів післядипломної освіти - крім того, ще й високими вимогами до освітнього, освітньо-кваліфікаційного рівня особи.

У загальноосвітніх, професійно-технічних, вищих навчальних закладах і закладах післядипломної освіти здійснюється широка позакласна і позааудиторна робота з правового навчання і виховання, до якої залучаються вчені, представники правозахисних організацій, працівники правоохоронних органів, інші фахівці в галузі права.

Типові програми вивчення правових дисциплін затверджуються Міністерством освіти і науки України за погодженням з Міністерством юстиції України.

Складовою частиною правової освіти є самоосвіта громадян з питань права і держави.

Методичні рекомендації з питань правової самоосвіти громадян розробляються Міністерством освіти і науки України, Міністерством юстиції України, Інститутом держави і права імені В.М. Корецького НАН України, Академією правових наук України та періодично

публікуються у виданнях педагогічного, юридичного, культурно-освітнього спрямування.

Правова освіта здійснюється із застосуванням сучасних інформаційних технологій, зокрема елементів дистанційного навчання.

Розроблення пропозицій щодо координації діяльності органів виконавчої влади, органів місцевого самоврядування, об'єднань громадян, навчальних та культурних закладів, наукових установ, видавництв та видавничих організацій, засобів масової інформації у сфері правової освіти, а також надання методичної допомоги у проведенні цієї діяльності здійснює Всеукраїнська міжвідомча координаційно-методична рада з правової освіти населення, положення про яку затверджується Кабінетом Міністрів України за поданням Міністерства юстиції України.

Рада міністрів Автономної Республіки Крим, місцеві органи виконавчої влади за поданням відповідних управлінь юстиції утворюють місцеві міжвідомчі координаційно-методичні ради з правової освіти населення, затверджують їх склад та положення, вирішують у межах своєї компетенції питання організаційного і матеріально-технічного забезпечення їх діяльності.

Підготовка викладачів правових дисциплін здійснюється вищими навчальними закладами як за державним замовленням, так і за рахунок коштів фізичних та юридичних осіб.

Центрами досліджень з проблем правової освіти є Академія правових наук України та Інститут держави і права імені В.М. Корецького НАН України.

Публічною бібліотекою, яка забезпечує акумуляцію документально-інформаційних ресурсів, що містять правову інформацію, та доступ населення до цих ресурсів, є Національна юридична бібліотека.

З метою розвитку правової освіти населення місцеві органи виконавчої влади, органи місцевого самоврядування в межах своєї компетенції вживають заходів до розширення мережі спеціалізованих навчальних закладів, бібліотек, збільшення кількості друкованих та аудіовізуальних засобів масової інформації правового спрямування.

Державні засоби масової інформації систематично інформують населення про національне законодавство, діяльність органів законодавчої, виконавчої, судової влади, а також про стан правопорядку, боротьбу з правопорушеннями, особливо серед неповнолітніх, профілактику їх вчинення тощо.

Для дальшого вдосконалення правової освіти населення в межах державного замовлення створюються загальні і навчальні телевізійні та радіомовні канали, а також запроваджуються сторінки, рубрики та інші популярні форми надання правової інформації.

Державні заклади, підприємства та організації культури проводять відповідну правоосвітню та правовиховну діяльність.

З цією метою за участю органів виконавчої влади, відповідних управлінь юстиції, навчальних закладів і наукових установ на громадських або договірних засадах створюються лекторії, кінолекторії, проводяться виставки друкованої продукції правового спрямування, зустрічі з фахівцями-юристами, читацькі конференції та інші заходи.

III. Основні заходи із забезпечення виконання Програми

1. Вживати в межах своєї компетенції заходів щодо практичної реалізації Програми, систематично аналізувати стан правової освіти населення та вносити пропозиції щодо його поліпшення.

Міністерства, інші центральні та місцеві органи виконавчої влади

Постійно

2. Забезпечити розроблення і затвердження в установленому порядку регіональних програм правової освіти населення.

Місцеві органи виконавчої влади, обласні, Київська та Севастопольська міські, районні міжвідомчі координаційно-методичні ради з правової освіти населення

2001-2002 роки

3. Вивчати і аналізувати діяльність місцевих міжвідомчих координаційно-методичних рад з правової освіти населення, вживати організаційні, методичні та інші заходи до підвищення її ефективності.

Всеукраїнська міжвідомча координаційно-методична рада з правової освіти населення, місцеві органи виконавчої влади

Постійно

4. Організовувати проведення конференцій, семінарів, симпозіумів тощо з питань підвищення рівня правової культури громадян.

Місцеві органи виконавчої влади

Постійно

5. Забезпечити оновлення з урахуванням сучасних вимог та видання типових програм правового навчання різних верств

населення.

**Міністерство освіти і науки України
разом з Міністерством юстиції України,
Міністерством культури і мистецтв
України, Інститутом держави і права
імені В.М. Корецького НАН України,
Академією правових наук України,
Академією педагогічних наук України**

Постійно

6. Організувати проведення соціологічних досліджень з питань ефективності правоосвітньої діяльності та з урахуванням їх результатів розробляти наукові рекомендації щодо вдосконалення цієї діяльності.

**Інститут держави і права імені
В.М. Корецького НАН України,
Академія правових наук України,
Академія педагогічних наук
України**

Щорічно

7. Вирішити питання щодо надання підтримки у виданні підручників та посібників з правознавства для загальноосвітніх, професійно-технічних та вищих навчальних закладів, популярних юридичних посібників, збірників актів законодавства, а також у комплектуванні правовою літературою бібліотечних фондів.

**Міністерство освіти і науки України,
Міністерство культури і мистецтв
України, Міністерство юстиції України,
Державний комітет інформаційної
політики, телебачення і радіомовлення
України**

2001 рік

8. Забезпечувати проведення навчально-методичних семінарів для викладачів правових дисциплін загальноосвітніх та професійно-технічних навчальних закладів із залученням наукових працівників та фахівців-практиків у галузі права.

**Міністерство освіти і науки України,
місцеві органи виконавчої влади**

Щорічно

9. Включати до тематик дисертаційних досліджень і наукових робіт питання правової освіти населення. Сприяти опублікуванню дисертаційних досліджень і наукових робіт з найбільш актуальних питань правової освіти населення.

**Національна академія наук України,
Академія правових наук України, Інститут
держави і права імені В.М. Корецького
НАН України,
Національна юридична академія
України імені Ярослава Мудрого, Одеська
національна юридична академія, Київський
національний університет імені Тараса
Шевченка, Львівський національний
університет імені Івана Франка**

Починаючи з 2001 року

10. Забезпечувати обов'язкове надання державним службовцям під час їх підготовки, перепідготовки та підвищення кваліфікації комплексу знань з питань правового забезпечення державного управління та державної служби, що включатиме вивчення основ правознавства, відповідних актів законодавства.

**Міністерства, інші центральні органи
виконавчої влади, Головне управління
державної служби України, Рада міністрів
Автономної Республіки Крим, обласні,
Київська та Севастопольська міські
державні адміністрації**

Постійно

11. Забезпечувати висвітлення в теле- та радіопередачах актуальних правових питань, приділивши особливу увагу роз'ясненню відповідних актів законодавства та практики їх застосування. Організувати з цією метою цикл навчально-методичних телепередач. Залучати до висвітлення правових питань керівників міністерств, інших центральних та місцевих органів виконавчої влади, вчених, провідних фахівців-практиків у галузі права.

**Державний комітет інформаційної
політики, телебачення і радіомовлення
України разом із заінтересованими
міністерствами та іншими центральними
органами виконавчої влади**

Постійно

12. Провести конференції керівників видавництв та видавничих організацій, що здійснюють підготовку і випуск видавничої продукції правового спрямування. Розробити рекомендації щодо підготовки і випуску такої продукції.

**Державний комітет інформаційної
політики, телебачення і радіомовлення
України, Міністерство юстиції України,
Інститут держави і права імені
В.М. Корецького НАН України,**

Спілка юристів України (за згодою)

2001-2002 та наступні роки
(в разі потреби)

13. Сприяти створенню молодіжних правових клубів.

**Державний комітет молодіжної політики,
спорту і туризму України, Міністерство
культури і мистецтв України, місцеві
органи виконавчої влади**

Постійно

14. Проводити тижні і декади показу кінофільмів за морально-правовою тематикою, організовувати заняття молоді у кінолекторіях.

**Міністерство культури і мистецтв
України, Міністерство освіти і науки
України, місцеві органи виконавчої влади**

Постійно

15. Залучати до проведення правороз'яснювальної роботи найбільш кваліфікованих учених та фахівців-практиків у галузі права. Розробити систему заохочень активних учасників правоосвітнього процесу.

Місцеві органи виконавчої влади

Постійно

16. Визначати реальну потребу і забезпечувати підготовку необхідної кількості викладачів правових дисциплін для загальноосвітніх, професійно-технічних та вищих навчальних закладів.

Міністерство освіти і науки України

Щорічно

17. Вирішити питання щодо обов'язкового викладання основ правознавства у загальноосвітніх навчальних закладах починаючи з 9 класу.

**Міністерство освіти і науки України,
Міністерство юстиції України**

Починаючи з 2002/2003 навчального року

18. Забезпечити розроблення методик і видання методичних посібників із викладання основ правознавства в 9-12 класах загальноосвітніх навчальних закладів, а також видання навчальних

підручників з основ правознавства.

Міністерство освіти і науки України

**До початку 2002/2003 навчального року,
далі - постійно**

19. Проводити серед населення олімпіади, конкурси, вікторини та інші змагання на краще володіння правовими знаннями.

**Міністерство освіти і науки України,
Міністерство юстиції України, Академія
педагогічних наук України, Академія
правових наук України**

Постійно

20. Проводити напередодні Дня юриста заходи з поширення серед населення знань про право і державу, інформування громадян про правову політику держави, стан законності і правопорядку, забезпечення прав і свобод людини.

**Міністерство юстиції України,
Міністерство внутрішніх справ України,
Служба безпеки України, Державний
комітет України з питань регуляторної
політики та підприємництва, Інститут
держави і права імені В.М. Корецького
НАН України,
Академія правових наук України,
вищі юридичні навчальні заклади, Спілка
юристів України (за згодою)**

Щорічно

21. Проводити всеукраїнські огляди-конкурси:

на краще забезпечення управліннями юстиції
координаційно-методичної діяльності з правової освіти населення;

Міністерство юстиції України

Щорічно

на кращу організацію діяльності міжвідомчих
координаційно-методичних рад з правової освіти населення;

**Всеукраїнська міжвідомча координаційно-
методична рада з правової освіти
населення**

Щорічно

на краще висвітлення правоосвітньої проблематики
видавництвами, видавничими організаціями, друкованими засобами

масової інформації юридичного спрямування.

**Державний комітет інформаційної
політики, телебачення і радіомовлення
України, Міністерство юстиції України,
Міністерство освіти і науки України,
Міністерство внутрішніх справ України,
Служба безпеки України, Спілка юристів
України (за згодою)**

Щорічно

22. Внести на розгляд Кабінету Міністрів України пропозиції
щодо створення у місті Києві Палацу юриста.

**Міністерство юстиції України,
Міністерство економіки та з питань
європейської інтеграції України,
Академія правових наук України,
Київська міська державна адміністрація,
Спілка юристів України (за згодою)**

2001 рік

Глава Адміністрації
Президента України

В.ЛИТВИН